

Ключевые слова: факторы профессионального самоосуществления, профессиональная деятельность, общий уровень профессионального самоосуществления, внутри-профессиональное самоосуществление, внешне-профессиональное самоосуществление.

УДК 159.9

Дар'я Олександрівна ДОБРИВЕЧІР,

студентка факультету №6

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Вячеславівна ЖДАНОВА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету №6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Представлено результати дослідження гендерних особливостей когнітивного компоненту «Я-концепції» в юнацькому віці. Показано, що «Я-образ» дівчат є більш диференційованим і позитивним та відрізняються представленистю рефлексивного «Я» з підкресленням фемінних якостей особистості.

Ключові слова: Я-концепція, Я-образ, гендер, юнаки, дівчата.

Проблема «Я-концепції» є на сьогодні однією з найбільш значущих і актуальних тем психологічної науки. Дослідження показують, що формування адекватної «Я-концепції» є передумовою гармонійного розвитку особистості, її соціально-психологічної адаптації, одним із критеріїв психічного і психологічного здоров'я. Саме адекватна «Я-концепція» сприяє досягненню внутрішньої узгодженості особистості, визначає характер індивідуальної інтерпретації досвіду, очікувань людини. Безперечним є вплив «Я-концепції» і на характер міжособистісних відносин людини, її задоволеність собою і життям в цілому.

У науковій літературі поняття «Я-концепція» з'явилося у зв'язку з необхідністю дослідження і опису глибинних психологічних структур і процесів особистості. Воно використовується разом з такими поняттями, як «самосвідомість», «самооцінка», «Я-образ», «Я», «картина Я», «уявлення про себе» і нерозривно з ними пов'язане. «Я-концепція» – це існуюча у свідомості індивіда структурована система уявлень, образів і оцінок, що відносяться до самого індивіду. Традиційно науковці виділяють когнітивний, емоційно-оцінний і поведінковий компоненти

«Я-концепції» та вказують на такі її провідні функції: сприяння досягненню внутрішньої узгодженості особистості, інтерпретації досвіду, вплив на очікування людини. Однак, зміст і обсяг поняття «Я-концепції» до теперішнього часу залишаються дискусійними. Внесок у дослідження цього феномена внесли багато вчених, які висвітлювали питання самосвідомості особистості і вивчали його з різних позицій (А. Г. Абдуллин, Л. С. Виготський, І. С. Кон, О. М. Леонтьєв, С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн, О. Т. Соколова, В. В. Столін, О. Г. Шмельов, Р. Бернс, У. Джеймс, Ч. Кулі, К. Роджерс, С. Стейнс, Х. Хартманн та ін.).

Як показують сучасні дослідження, «образ Я» не виникає у людини відразу, а складається протягом її життя під впливом численних соціальних впливів і внутрішніх переконань. На формування «Я-концепції» впливають численні фактори, одним з яких є гендерні особливості індивіда. У різні вікові періоди вирішуються різні завдання побудови «Я-концепції», причому у юнаків та дівчат ці процеси проходять по-різному.

Гендерному аспекту проблеми «Я-концепції» присвячено чимало сучасних психологічних досліджень. (Т. В. Бендас, В. О. Васютинський, Є. П. Ільїн, О. В. Іоффе, Д. Н. Ісаєв, В. Є. Каган, О. С. Кочарян, Т. І. Юферева та ін.). У них показані гендерні особливості формування окремих структурних компонентів «Я-концепції», розкриті питання її змісту та диференціації та ін. Однак, у даних роботах відображені питання її формування переважно у дитячому та підлітковому віці. Що стосується більш старших вікових періодів, то проблема гендерного аспекту «Я-концепції» висвітлена недостатньо, в тому числі і стосовно юнацького віку. Більш за те, сучасні юнаки суттєво відрізняються за своїми психологічними, соціально-психологічними і, навіть, психофізіологічними характеристиками від юнаків попередніх поколінь. Тому можна сказати, що гендерний аспект «Я-концепції» сучасних юнаків та дівчат вивчений ще недостатньо.

Мета дослідження – визначити гендерні особливості когнітивного компоненту «Я-концепції» в юнацькому віці.

Дослідження проводилося на базі загальної освітньої школи №2 міста Горішні Плавні Полтавської області. В ньому взяли участь 40 учнів 10–11 класів, з них 18 юнаків і 22 дівчат віком від 15 до 17 років. У дослідженні нами були використані тест М. Куна «Хто Я?» і метод семантичного диференціалу.

Встановлено, що при описі «Я-образу» дівчата більшою мірою підкреслюють свою індивідуальність, неповторність (рефлексивне Я), в той час як «Я-образ» юнаків носить більш формальний характер і переважно характеризується вказівкою на соціальні ролі (соціальне Я).

Уявлення дівчат про себе характеризуються, порівняно з юнаками, перевагою фемінних якостей – сумлінності, відкритості, чуйності, товариськості, а також напруженості і метушливості. В образі «Я» юнаків домінують такі особистісні якості як сила, енергійність, рішучість, тобто маскулинні якості. І юнаки, і дівчата вважають себе життєрадісними людьми.

Уявлення дівчат про своє «фізичне Я» є достовірно більш позитивним, ніж уявлення юнаків. Дівчата оцінюють себе більш симпатичними, ефективними та модними порівняно з самооцінкою цих якостей юнаками. Але дівчата більш, ніж юнаки, фіксовані на проблемі зайвої ваги і оцінюють себе як недостатньо струнких осіб. Незалежно від статі молоді люди вважають себе досить привабливими людьми.

Таким чином, проведене дослідження дозволило визначити гендерні особливості когнітивного компоненту «Я концепції» в юнацькому віці. Ці результати можна використовувати при наданні психологічної допомоги старшокласникам.

Одержано 24.03.2019

Представлены результаты исследования гендерных особенностей когнитивного компонента «Я-концепции» в юношеском возрасте. Показано, что «Я-образ» девушек является более дифференцированным и положительным и отличаются представленностью рефлексивного «Я» с подчеркиванием феминных качеств личности.
Ключевые слова: Я-концепция, Я-образ, гендер, юноши, девушки.

УДК 159.9

Олена Олександрівна ЄВДОКІМОВА,

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4211-7277>;

Серхан Ахмед аль ТАВАЛЬБЕХ,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Університет ім. Аль-Хусейна Бин Талала
(Al-Hussein Bin Talal University – AHU),
м. Маан (Йорданія).

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОЦЕСИ СМИСЛОУТВОРЕННЯ

Тези присвячені проблемі деформацій смисложиттєвих орієнтацій та ціннісних утворень особистості, які призводять до неможливості подолання комп'ютерної залежності різних типів.